

Література

1. Гринько Т., Базик О. (2024). Інноваційний потенціал малого та середнього підприємництва: сутність та особливості. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. 2024. № 330(3). С. 445-448. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-70>
2. Гаєвська Л.М. Інноваційний потенціал підприємства та його оцінка. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип.15. С. 192–196. URL: <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/38.pdf4>
3. Ковбаса О., Максичка А. Інфраструктурне забезпечення розвитку малих аграрних підприємств на основі інституційного підходу. Управління змінами та інновації. 2023. № 6. С. 15-19. <https://doi.org/10.32782/СМІ/2023-6-3>

ПЛАТФОРМА 6
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

УДК 330.34:314.18

Петрівський О. О., к.е.н., докторант,
Київський національний університет
технологій та дизайну, м. Київ, Україна

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ СТРУКТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СТІЙКОГО ДЕМОГРАФІЧНОГО СПАДУ

Стійкий демографічний спад у XXI столітті перестав бути виключно соціальною або демографічною проблемою, трансформуючись у фундаментальний макроекономічний виклик, що змінює саму природу економічного зростання. Зменшення чисельності населення, старіння вікової структури та зростання коефіцієнта демографічного навантаження означають системне скорочення фактору праці (L) у виробничій функції, що безпосередньо впливає на потенційний обсяг виробництва та довгострокову динаміку валового внутрішнього продукту.

Разом із тим, емпіричний досвід розвинених економік (Японії, Німеччини, Південної Кореї, Італії) свідчить, що демографічне скорочення не є тотожним економічній стагнації [1]. Зростання зберігається, проте змінює свої джерела, переходячи від екстенсивної моделі, заснованої на розширенні зайнятості, до інтенсивної моделі, де ключову роль відіграють продуктивність, технології та інновації. У цьому контексті виникає принципове питання: які саме політико-правові механізми здатні забезпечити економічне зростання в умовах демографічного обмеження?

Метою дослідження є визначення та систематизація політико-правових інструментів, які забезпечують структурну адаптацію економіки до умов стійкого демографічного спаду та формують основу для довгострокового економічного зростання, узгодженого з принципами сталого розвитку.

Першою системною закономірністю є трансформація джерел економічного зростання. Скорочення робочої сили обмежує можливості екстенсивного розвитку, натомість підвищується значення сукупної факторної продуктивності (TFP), автоматизації та технологічної модернізації. Це означає, що держава повинна формувати правове середовище, яке стимулює інноваційну активність, розвиток наукоємних галузей та впровадження цифрових технологій.

Політико-правовий механізм у цьому випадку включає податкові стимули для інновацій, захист прав інтелектуальної власності, розвиток інституцій венчурного фінансування та створення умов для трансферу технологій.

Другою закономірністю є структурна вразливість трудомістких секторів. Галузі з низькою доданою вартістю на одного зайнятого в умовах демографічного скорочення стикаються з дефіцитом робочої сили та зростанням витрат на оплату праці, що призводить до зниження їх конкурентоспроможності. У цьому контексті державна політика повинна бути спрямована не на підтримку неефективних секторів, а на стимулювання їх модернізації або поступової трансформації. Це передбачає реформу системи державної підтримки, переорієнтацію субсидій та створення правових механізмів, що сприяють підвищенню продуктивності.

Третьою закономірністю є зростання ролі секторів із високою доданою вартістю на одного зайнятого. У країнах зі стійким демографічним спадом спостерігається системне зміщення економічної структури в бік ІТ, інженерії, фармацевтики, фінансових послуг та оборонних технологій. Це означає, що політико-правові механізми мають бути спрямовані на розвиток людського капіталу, реформу системи освіти, інтеграцію науки та бізнесу, а також формування інноваційних екосистем. Важливу роль відіграє держава як інституційний координатор, що забезпечує взаємодію між університетами, бізнесом і державними структурами.

Четвертою закономірністю є посилення просторової концентрації економічної активності. Демографічний спад нерівномірно впливає на території, посилюючи роль великих агломерацій як центрів економічного зростання. У цих умовах традиційна політика вирівнювання регіонального розвитку втрачає ефективність. Натомість необхідною є зміна підходів до регіональної політики, що передбачає концентрацію ресурсів у зонах зростання, розвиток інфраструктури та створення правових умов для залучення інвестицій у ключові регіони. Така трансформація регіональної політики обумовлена ефектами агломераційної економії, що забезпечують зростання продуктивності та інвестиційної привабливості в умовах концентрації ресурсів. У ситуації демографічного скорочення саме агломерації формують критичну масу людського капіталу, необхідну для підтримання економічної динаміки [2].

П'ятою закономірністю є зростання ролі міграційної політики як інструменту економічної стабілізації. У країнах зі стійким демографічним спадом імміграція виконує функцію компенсації скорочення робочої сили та підтримки економічної динаміки. Відповідно, політико-правовий механізм має включати створення системи селективної імміграції, орієнтованої на залучення

висококваліфікованих кадрів. Це передбачає спрощення процедур отримання дозволів на роботу, визнання іноземних кваліфікацій та забезпечення інтеграції мігрантів у національну економіку [3].

Для України зазначені закономірності мають принципове значення. Демографічний спад, посилений міграційними процесами та наслідками війни, обмежує можливості збереження трудомісткої моделі економіки. У цих умовах стратегічним завданням є перехід до моделі зростання, заснованої на підвищенні продуктивності та розвитку секторів із високою доданою вартістю. Це потребує комплексного політико-правового підходу, який поєднує індустріальну політику, реформу ринку праці, розвиток людського капіталу та селективну міграційну політику.

Література

1. Acemoglu D., Restrepo P. Secular Stagnation? The Effect of Aging on Economic Growth in the Age of Automation. *American Economic Review Papers & Proceedings*. 2017. Vol. 107. No. 5. P. 174–179.
2. Krugman P. Increasing Returns and Economic Geography. *Journal of Political Economy*. 1991. Vol. 99. No. 3. P. 483–499.
3. Петрівський, О. (2025). ПОВОЄННА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ. *Економіка та суспільство*, (82). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-165>

УДК 347.78:004.8

Коваль О.М., к.ю.н., доцент,
Алтанець Ю. В., здобувачка освіти, МГЗП-25
Київський національний університет
технологій та дизайну, м. Київ, Україна

ПРАВОВА ПРИРОДА ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ДЛЯ НАВЧАННЯ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ДОКТРИНА ТРАНСФОРМАТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Стрімка еволюція генеративного штучного інтелекту змінила не лише технологічний ландшафт, а й фундаментальні засади права інтелектуальної власності, висунувши на передній план питання про правомірність використання масивів авторських творів для навчання моделей. Проблема «машинного споживання» контенту стає центральною темою сучасних правових дискусій, оскільки вона зачіпає інтереси мільйонів авторів і водночас визначає майбутнє